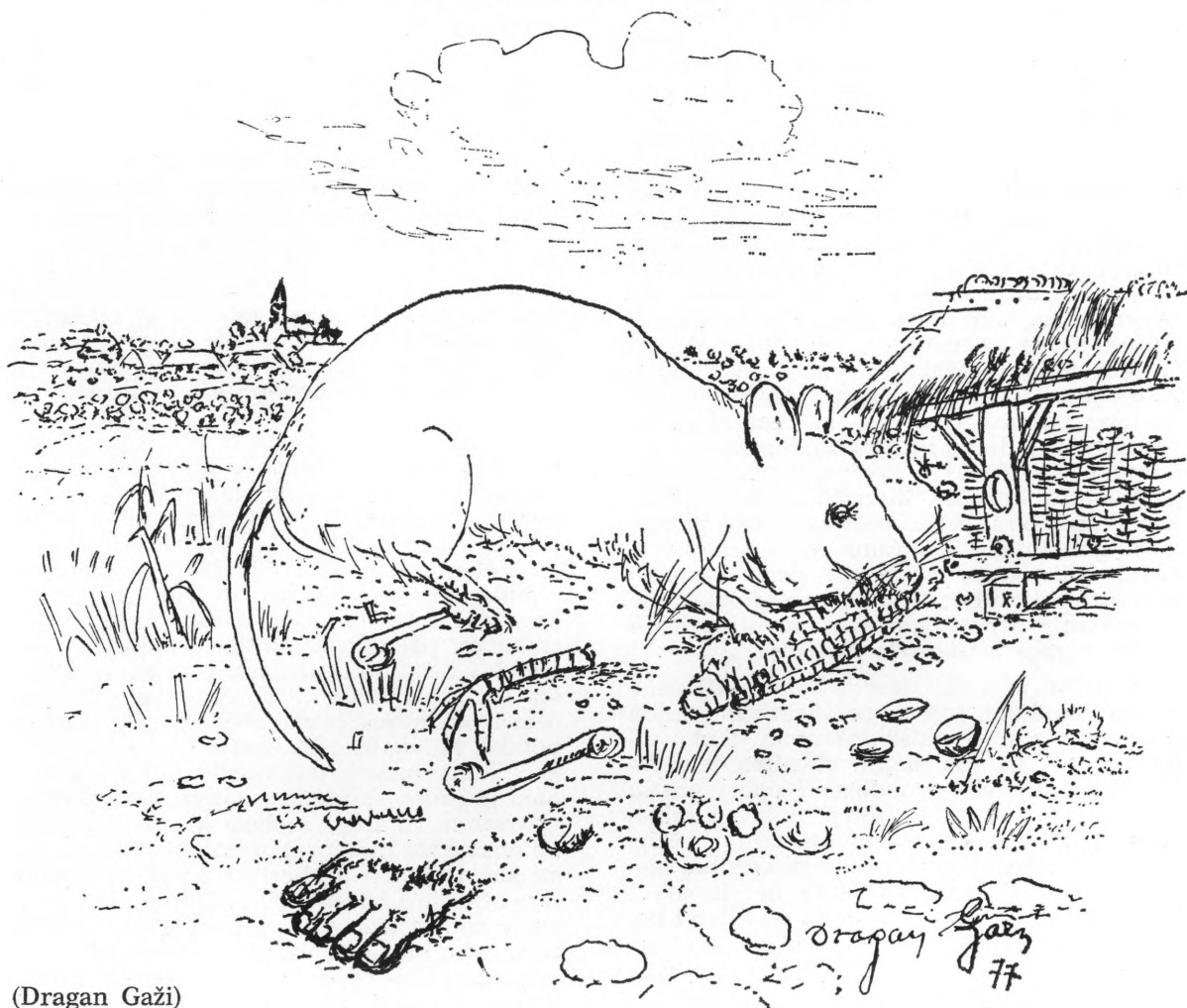

Vjekoslav PRVČIĆ

San Miškeca Kristića

Jutarnje tvorničko dvorište nervoznih šoferi i ispušnih cijevi, prdekavih indusa, nervoznih organizatora što podvikuju i psuju, prašine iza jurećih kotača, cviljenja vagonskih bandaža po šinjama, iverja i papirnatih

(Dragan Gaži)

vreća, iskrenja u hrpicama smeđeg stakla, otvorenog šaha iz kojeg histerično pišti oštar mlaz pare, konstantne zvučne kulise prigušene orljava iz pogona... Bezbroj drugih detalja, frandavih i dekorativnofolkloernih za sva tvornička dvorišta na ovoj Kugli. Stotinjak ljudi dremljivih i još nerazgibano lijenih, s licima ukiseljenim krastavcima, suznih, osjetljivih zjenica što se svaki čas sakrivaju iza žmirkavih kapaka na rastočene jutarnje zrake, mrzovoljnih, odsječenih riječi, punih otrova. Valjaju se kletve i povici gonjenja kao gvalje vlažne jesenje magluštine, napinju se i crvene aorte od bijesnog laveža, ugriza i povišenog tlaka, a cijela ta scena traje tako iz jutra u jutro, godina-ma...

U toj mlakoj kupki od užarene sunčane grude što se s istoka podigla iznad visoke željezne cijevi kotlovske dimnjaka i kupa dvorište iskričavo raskoši, nezainteresirano i po nekom svojem unutarnjem ritmu, samo njemu jasnom, gega se iza gumenog kotača tački, Miškec Kristić, čistač tvorničkog kruga. Ogromni »zum«, snažnog objektiva, izbacuje u fokus samo Miškeca s njegovim tačkama, tu na metar ispred nas, s jasnim detaljima u groplanu kao ispod debele leće za vivisekciju sitnih životinjica. Na koričastom licu vidljiva je svaka brazda, oštre čekinje dvodnevne brade, brazgotina iznad lijeve arkade, refleksni trzaji nutrine, oči spuštene na hrbat sive gume što se okreće ispred njega određujući mu tako smjer. Koraca Miškec laganim korakom šezdesetogodišnjaka, svojom niskom, zdepastom figurom u borovočizmama, s masnom zakrpom na desnom koljenu i krupnim, lopatastim šakama. Cijeli Miškecevo životopis u izlogu! Pogled na tu kožnatu šilitericu, suho, liševito lice skupljeno u nerazmrsivu čvorogu pelina, na te gumenjake sa sarama do koljena i ufačkanu, do samog vrata zakopčanu kragnu parhetaste košulje, veliku sivu radničku bluzu stegnutu u pasu gumijom, dovoljan je da otvori truplo Miškeceva življenja.

Spustio je tačke kod visoko naslagane gomile sanduka, trgnuo se shvativši valjda odjednom gdje se nalazi, okrenuo se oko sebe, pa je s jednim dugim odvaljenim uzdahom izvukao metlu, podigao i opet spustio šilt, da bi na kraju te serije pokreta zaklatio glavom lijevo-desno, samosažalno i rezignirano. Predao se monotonim pokretima metle s lijeva na desno, s lijeva na desno... Onda mu se licem razlio, sprva stidljivo i bojažljivo, pa sve sigurnije, jedan dječaćki osmijeh izvučen negdje iz herbarija duše i Miškec je, usprkos boli što nije prestajalo još

negdje od noćas, polako počeo vraćati film noćajšnjeg sna...

Hoda kao dvanest-trinaestogodišnji dječarac ugaženom stazom, gotovo zraslom u otežalu, lipanjsku travu, puno sjemenja i sive, kristalne rose, lome se sunčane iglice u sitnim kapljicama, a s idiličnog panonskog pejzaža podiže se tanana koprena maglice kao prozračni, lelujavi velovi, otkrivajući sjekonoše ispred lugova kao komade poderane fotografije koje netko slaže u cjelinu. Po bosim, od rose opranim, tabanima lijepi se trunje i sjemenje, zemlja svježe iskopanog krtičnjaka, noge su mokre do koljena kao i košara od vrbova pruča što hari dječakove listove kad je, pretešku, premješta iz ruke u ruku. Unutra je krpetina debele slanine i zdjela onog bijelog, domaćeg, kravljeg sira s vrhnjem i Miškec je taj sir i to vrhnje video tako plastično jasno da i sada u nozdrvama osjeća njegov mliječni miris. A onda se cijela ta draga slika, taj puteljak i nabujale livade, košara i zvuk brusa na tetivi kose, pretopila kao i Miškecevo dječaćki osmijeh u jedan drugi insert sna, grub i zlokoban...

Javio se nakakav ogromni, asfaltirani plac, kao tvorničko dvorište, ali nestvarno velik, poput piste, opasan na krajevima visokom, gustom žicom, prepun otpadaka naturalih plodina, kao mamutska tržnica. Miškec je meo sam samcat na cijeloj toj ogromnoj površini, umorno i jalovo, jer se smeće opet pojavljivalo tamo gdje je već pomeo. Bio je pakleni vrela dan i on se u mucu znojio na užarenom smetištu, sve se cijedilo niz leđni žlijeb i užegle obraze, ali nikako nije stigao ispustiti metlu da obriše znoj. Pokušavao je otkriti od kuda se pojavljuje tolika, stalno nova i nova, količina smeća. Spazio je ogromno, zastrašujuće ždrijelo cijevi iz kojeg je neprestano teklo. Padale su kore i otvorene kutije limenki, razmočeni papir, nabubreno zrnje pšenice, drvena vuna i daske, trule žute bundeve, paradajz, beskrajne trakavice plastike, izlomljeno staklo, smrad, trulež i plijesan, gnjecava i kašasta, nezauzavljivo prijeteca. Preljevaao se cijeli taj užasni džumbus preko dvorišta i punio ga polako, ali sigurno kao zatvoreni bazen. Miškec je u panici pokušavao nešto učiniti, meo je i meo sumanuto, zahvatajući velikim pokretima tu žitko melasu kao zaveslajima, ali ona se iza metle sakupljala natrag kao gusti kal. Odbacio je metlu i prihvatilo lopatu, zahvaćao je i bacao dalje od sebe, dok ga je oštar smrad sve više pekao u grlu, strgnuo je sa sebe bluzu i napunjene čizme, bijesan i nemoćan, dao se u još žešću borbu s prokletom nemani. Sve je bilo beznadno. Od-

bacio je lopatu i pokušao hodanjem kroz tu tvrdoglavu, odvratnu kašu pronaći neki izlaz. Tkanina se jednostavno istopila kao od kiseline i tijelo mu je začas bilo isječeno bezbrojnim ranama od lima i stakla. Nije se moglo nikuda, a masa ga je nosila prema žici. U očaju, uhvatio se žice, pokušavajući se ispeti na vrh, ali od svega ostali su samo izbodeni, raskravljeni prsti i jaka bol što je preplavila organizam. Bol od te užasne, neumoljive, glicerinske mase i činjenice da je gotov, što se probila do svijesti kristalno jasna i sjela tamo, neistjeriva i drska kao crna svraka na sljeme kuće kad najavljuje nečiju smrt. Zabadalo se oštro iverje u otvorene rane i više nije bilo ni krvi; tekla je samo sukrvica, a bujica se već dizala prema prsima. Utapao se Miškec u njoj i bilo je to savršeno jasno, jer nigdje nije bilo apsolutno nikoga da mu pomogne, bio je sam, prepušten sebi i svojoj kobi. On i ta krvoločna, neuništiva zvijer. Nisu tu mogli pomoći ni pozivi očajnika, ni preklinjanja, ni lamatanja, jer melasa je bila gluha i beščutna, odlučna da ga proguta ...

Osovio se Miškec odjednom u krevetu, trgnut iz užasnog sna, izmučen i mokar, odeblijalog jezika, s intenzivnom boli ispod lijevog pazuha za koju je pomislio da je od udarca u toku sna, zbacio je jorgan, nervozno i uplašeno, u djeliću svijesti sretan što je grozna mora samo san. Prebacio je noge preko visoke daske kreveta i drhtav se zagledao u alabaster mjesečine nad vinogradima i livadom ispod okna, još se ne pribravši od užasa. Kad je malko došao sebi, napio se iz pocinčane kante, dugim, hlapljivim gutljajima, umočivši u vodu cijeli nos, a poslji mu se kapljad ciječila preko osijedjelih, rutavih prsa i hrpta podlaktice kojom se obrisao. Promrmljao je nekoliko riječi umirenja uplašenom psu ispred dovratka što je u strahu pred noćnim sjenama lajao nervozno i sitno, stiskajući se pod vrata.

— No, kaj je, Campi? Čkomi, norc jeden, em ti nišče niš neče tsss... kakov si ti pes kaj se boji sakog dreka, a moral bi me kakti čuvati!

Sjeo je zatim na rub kreveta sumnjivo vrteći glavom, pa se poslji nekoliko mi-

(Nikola Večenaj)

nuta ponovno složio ispod plavo-crvenog, vatanog jorgana, navlačeći ga do brade i drhteći od iznenadne groznice. Tresao se i okrećao još cijeli sat poslije toga, zaspavši na kraju, izmučen i umiren razmišljanjima o prvom dijelu noćasnog sna.

* * *

Probudio se s cijelih pola sata zakašnjenja što se nije dogodilo nijedanput za cijelog radnog vijeka, u njegovih dvadesetsedam godina koliko radi u istom poduzeću, s još jačom boli pod lijevom miškom, očajan kad je shvatio što mu se dogodilo. U panici nije znao što bi prije: nervozno je navlačio hlače i već grabao košulju, zakopčavši dva gornja gumba, obuvao je čizme i za tri minute već je nagazio pedalu prema šljunčanoj cesti, zaboravivši zatvoriti kućerak i preskočivši iznenađenog kudrova trgnutog iz jutarnjeg drijemeža.

Ušuljao se u garderobu s velikim bremenom krivnje, poguren i stišnjen, potiskujući bol što je žigala sve jače i jače. Jedva pogodivši prerez u lokotu, ne znajući što zapravo traži u ormaru, zatvorio ga je rastreseno ponovno i žurnim korakom pošao po svoje tačke. Noževi su se rastakali organizmom u bolni izraz, dok nije naletio na organizatora — čovjeka kojeg je u ovom momentu najmanje želio sresti. Stao je kao dijete uhvaćeno u nestašluku, nervozno gnječeci kožu kape i zatečen. Očekivao je viku »gdi si do sad, ti mulec jedan stari, kaj ti misliš da si direktor kaj buš dolazil v sedam vur na posel«, kletve, a od svega toga nije se dogodilo — ništa!

Zbunjen ovim obratom više, Miškec je odgurao svoje tačke, ne mogavši vjerovati da mu se nije dogodilo baš ništa.

— Dobro jutro, dobro jutro — trgnuo se na »dobro jutro«! mladog bradonje u bijeloj kuti što se uvijek zaustavi i pita ga »kak ste, Miškec«, i baš je to jedini dober dečko v celi toj fabriki gde niko za nikoga više ne mari — »najte se srditi, malo sem se zamislil, nekaj me prepikava okre srca i pod rebrima kaj da bi mi neko nuter oštrog noža rival.«

I dok je Miškec htio objasniti kakva je to »prepikavajuća« bol oko srca i pod rebrima, mladi inženjer, zaogrnut fluidom vlastitih misli, već je bio zamakao za vrata jednog pogona. Čistač se ponovno predao metli i vlastitim mislima.

»A morti bi ipak bilo dobro otiti tomu doktoru, nekoga vruga valda zna kad je tulika leta v školu hodil... ne bom se ništ dal delati po sebi, samo nek me preglene kaj mi reče ki me to vrag tak boli... smetje senjati ni dobro, to su još i pokojna mamica znali reči, a meni je zametalo, vrag sâm nek si ga zna kaj bu ve s toga...«

I dok se objektiv ponovno širio da bi natrag uhvatio total cijelog dvorišta koje je u jednom rijetkom trenutku, kao u vakuumu, ostalo bez tona, za trenutak gotovo idilično tiho, Miškec Kristić je ostao potpuno sam na velikoj asfaltnoj plohi, sitan i udaljen dok je pokleknuo, prvo na jedno koljeno, a onda i na drugo, da bi se svalio kao pokošen mesarskim maljem.